№ 1
(132)
ЯР 2026
РІК XXXIV

ВАТРА

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW
ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ

Ту мене мати породила
солодким молоком кормила
ту хочу жити умирати
де жили мій отець і мати

ISSN 1232-2776

Лемко Спокійної Гідности

На 40 день від кончини Адама Вєв'юрки (1976–2025)

Останній набій з ладівниці...

Ждиня, 42 Лемківська Ватра, 19 липня 2025 р. На горі, де Місце пам'яті біля трираменного хреста, «Журавлі» співають «Чуєш, брате мій». До сотень людей звертається Голова Об'єднання лемків Григорій Трохановський: «Встановлено прізвища 27 вояків Збройних Сил України які впали в бою за волю України, а яких корені звідси – з Лемківщини. Їх убила Росія...».

Напроти промовця стоїть лемко-громадянин України Степан Барна. Він у мундирі ЗСУ, а на цьому мундирі лемківська чуга. Григорій Суханич голосно називає: «Руслан Кукіль родом з Криниці, Волочанський Володимир родом з Завадки Риманівської, Демид Носаль з Астрябика, Олег Вислоцький з Криниці...». З кожним прізвищем біля хреста горить наступна лампадка. Цей найвеличніший момент у історії Ватри всі завдячуємо Адамові Вєв'юрці (1976–2025) ...

Тепер ми зазнали невдачі – ми Його втратили. Мирослав Притула з Лігниці, який ходив з ним до однієї кляси, сказав мені, що Адам боявся, чи ватряни добре сприймуть задум, але відразу мав повне розуміння в Анни Баняс. Вона, ватряна режисерка, запропонувала заразом перенести вшанування під пропам'ятний хрест (бо Адам думав про сцену). Звідти потім прозвучав найглибший поклик єдності Лемківщини з Україною, що бореться.

Родовід

Адамів дід Петро Вєв'юрка і його жінка Анна Шаршонь – з Новівси на західній Лемківщині. З цього ж села походила і його бабуся в материнській лінії – Янка Єдинак, замужня з Йосифом Найкою, що походив зі Щавника. Батько його, Іван, народився в 1945 р. у Новівси, мати Ірина в Хойнові 1951 р. під Лігницею. Акція «Вісла» кинула Вєв'юрків до Замєніц, Найків до Ярошівки. Не спольщилися. Діди мали себе за українців, читали українською. Їх внучка, Адамова рідна сестра Анння Покрищак, сказала мені: *Це було спокійне українство, глибоке. Дід Йосиф довгі роки слухав радіо «Вільна Європа», чекаючи на кінець комунізму та вільну Україну. Дід Петро був господар. Він любив закурити папіроску, а як курив, то оповідав.*
Ми слухали й ставали українцями. У брата виникло й зацікавлення минулим. Як закінчив IV Загальноосвітній ліцей у Лігниці, то студіював історію у Вроцлавському університеті...

У батьків Він був наймолодший (Анна з 1971 р., брат Ярослав з 1973 р.). Греко-католик, хрещений в Лігниці, мешкав недалеко від міста – у Ґнєвоміровіцах, бо там під кінець 1975 р. замешкала родина в новій хаті. Анна пам'ятає: *Маємо Святвечір..., і зараз після нього маму везуть родити Адама... Не мав міцного здоров'я, три роки плакав так, що колиска виробила ями в підлозі.*

Зміст:

Лемко Спокійної Гідности 2
Богдан Гук

Адам В'євюрка – пам'ять у документах Об'єднання лемків 5
Богдан Гук

Формы присутности. Штука лемків/карпатскых русинів 7
Мирослав Пецух

Чи лемківска опера «Голос» є моїм голосом? 9
Анна Буковска

Дмитро Махнич - великий актор з Лемківщини, односелець Антонича 11
Володимир Махнич

Лемківский народний календар 12
Вірш з Явірок
Галина Іконяк

«Лемківский перстеник» колядує 13

З вертепом по Лосі 14

Антоничове «Народився Бог на санях» в Антоничівці 15
Григорій Суханич

Фундація НОВИЦЯ ім. С. і М. Марковичів 16
Зоряна Мірус

Десятинни ричниці 2026 року з териториї званой тераз Західньом Лемківщином 17
Михав Трохановскі

Посмертна згадка 22

Адаму Вєв'юрці 24
Олександр Маслей, Василь Шляхтич

Лемки з Криниці з колядою в Пряшові (Словаччина) 27
Єва Святківска

Обкладинка: Ґося Тлялка

Фотографії:
Архів ОЛ, Анна Барнат, Соня Гербут,Мілько Гойсак, Галина Іконяк, Зоряна Мірус, Мирослав Пецух, Єва Святківска, Вітольд Шабловскі

Сила постпам'яті

На Ватрі в Ждині сідали Він, Маслей, Ковальський, Ґаль, я і не один принагідний гість, лилося пиво чи «Закарпатський», але можна було посухати, як Адам вертається до Новівси, як Він там є... Різні теперішні події нагадували Йому щось нововеське, тлумачення, ставали варіянтом того, що колись мало місце Там. Давня Лемківщина відчиняла Йому світ, завдяки ній Він умів його розуміти. Наводив нескінченну кількість історій. Усміхався, гладив лису голову (і став «Масцюхом», бо я уявляв на цій голові митру Його земляка-апостольського адміністратора Лемківщини Василя Масцюха). Немало з запам'ятаного, наче Нововеський Писар, виклав у циклі статей «Хвилина з минулого» у «Ватрі» та «НС».

Часто приїжджав на Лемківщину, щоб не дозволити Західним землям викривити себе. Наталка Гладик з Білянки, яка дові роки працювала в ОЛ, каже: *Патріотизм Адама дивував мене. Його дуже боліло вигнання. Як, маючи таку чутливість, давав собі там раду...? І тому я думаю, що серед причин його смерті була акція «Вісла». Його смерть мала й інші причини, але не менш, як за мамою, він тужив за Лемківщиною...*

Його відхід ставить питання про те, чи ми ще вміємо розуміти одні одних – ті на Заході й ті на Лемківщині? Адамова смерть є як мірило часу, як клепсидра з її витончено вузьким горлом... На горі Лемківщина, унизу Західні землі. Лише той, хто не просочиться крізь це горло, може вказати, як помилкова є наша думка, що живемо нормально і акція «Вісла» не вбиває, що життя у виганні не є раною й не кровоточить... А думаємо так майже всі, щоб не мати морального обов'язку, відкинути тягар, який має бути нашим, щоб життя перестало бути легким. І стаємо піском у клепсидрі... Бо Західні землі це нам не капсула часу, а клепсидра.

У Об'єднанні лемків

Колишній голова Об'єднання лемків, Олександер Маслей, згадує, що *Вєв'юр приїхав до Горлиць на з'їзд ОЛ і залишився. Це була половина 90–х рр., за головування Штефана Гладика, який вибрав його на свого заступника на Західних землях. І так це тривало аж до останнього з'їзду».* Завжди мав гарні пропозиції. Інший колишній голова ОЛ, Штефан Клапик: *Ми брали немало з його ідей, бо він знав, як не втратити себе, а зберегтися, щоб творити для Києва... Був живим зв'язком між Лемківщиною і Заходом, свідчив про вірність, не був раз у рік на Лемківщині, як була Ватра, а був духом на Лемківщині, а лем тілом там.*

Тримав ОЛ на Заході, представляв, був там, де міг і було треба. Ксеня Довгань з Любіня згадує, що *По кількох роках його співпраці з ОУП в Любіні переконав мене, щоб я приєдналася до ОЛ, і накінець я почала працювати тільки для ОЛ. Переконав мене своєю ідейністю...* Олександер Маслей відзначає Його добрий контакт з людьми, з меншинами, з політичними діячами, з Юрієм Старинським з «Кичери» планував публікацію про Нову Вес. *Як я потребувала організаційних контактів – каже Ксеня – то зверталася до Адася. Він мав контакти всюди, де було нам потрібно, щоб влаштувати танцювальну забаву. Був творчий і реалістичний, відразу знав, хто і що може зробити. Стиль праці: брав телефон, погоджував, визначав порядок, а я чи інші втілювали це в життя. Не носив стільців у зал, не був касиром, не розчислював – дбав за організаційну комунікацію під час процесу.*

Лігниця й околиця – це насамперед лемки. *Його денервував брак єдности серед лемків, то вирішив стати понад ним, бо вчитель Іван Співак учив нас «Тримайтеся свого* – відзначає Мирослав Притула. – *Адамові акція «Вісла» не наробила в голові такої шкоди, щоб втратити орієнтацію, він приїжджав на лемківську ватру в Михалові, йому не заважали заяви, що там неукраїнські лемки. Не мав проблем з порозумінням, сварки на поверхні – це не була його стихія.* Ксеня Довгань додає: *Йому болів поділ на лемків та українців. Як зрозумів, що деякі лемки залишаться лемками, створив спільний простір: танцювальні забави. Не хотів накидати українства – волів дипломатично, зважено творити спільність. Без зустрічей, що він організував, багато молодих людей не стали б під весільний вінець, бо не пізналися б, він створював простір. Це була його місія.* І тому Штефан Клапик усвідомлює, що *Нема людей незамінних, але... хто тепер буде репрезентувати ОЛ на Заході?*

Учитель

У IV Загальноосвітньому ліцею в Лігниці вчилася його мати, брат, а потім Він. В одній лавці на лекціях української мови сиділа з ним Ксеня Довгань: *Учитель Іван Співак дуже його любив – каже вона – бо він уже як учень був чесний, поважний, відданий українству, скромний. Завдяки Адасеві я мала гарні оцінки, він добре вчився. Казав мені про свою мрію вернутися на Лемківщину, жити простим сільським життям...*

Уміння мирної медіяції Адам мав уроджене. Сестра Анна пам'ятає, *що в початковій школі в Мілковіцах був улюбленцем найсуворішої вчительки, а вдома, як я щось нашкодила, то Адам ішов залагоджувати це до батька й мами...*

Закінчивши університет, Вєв'юрка навчав української мови в Громадці і Рокітках, учителював також у початковій школі в Мілковіцах, Жешотарах, але головним був для нього український оцей IV ліцей ім. Б.-І. Антонича в Лігниці. Там видумав «лемківську стежку». Західні землі не давали їй сенсу, отож привозив ліцеїстів на Лемківщину, напр. порядкувати цвинтарі у Біличній, Боднарці, Святковій Великій. Члени шкільного ансамблю «Криштал» вперше завдяки ньому приїхали до Ждині (потім виступили на ватрі в Михалові і на «Світі під кичером»). Ця стежка призначалася для дітей лемків, щоб вони розуміли свій родовід.

В останню дорогу

Домовину Адама Вєв'юрки, Лемка Спокійної Української Гідности, з церкви в Лігниці несли друзі з кляси. Згідно з традицією ОЛ, землю з Нової Веси з місця по церкві та з-під хреста на ватряному полі в Ждині привезли члени управи Анна Баняс і Григорій Суханич. Вони разом з Анною Буківською, одягнені в лемківський одяг, до кінця заупокійної відправи на цвинтарі тримали почесну сторожу. Нововеську Землю на Його домовину висипала сестра Анна Покрищак...

Богдан Гук

Адам В'євюрка – пам'ять у документах Об'єднання лемків

У протоколах засідань Президії Головної Управи ОЛ, де Адам В'євюрка довгі роки був заступником голови, залишилися згадки про його ініціятиви, стиль праці, головні місця активности. Пропонуємо увазі Читачів вибір відповідних фрагментів.

2008 grudzień 13, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Letnia Szkoła: spotkanie integracyjne młodzieży z Ziem Zachodnich (I i II klasa liceum z Legnicy) z miejscową młodzieżą. Relacja Adama Wiewiórki – opiekuna i koordynatora projektu. Warsztaty artystyczno-historyczne. 2 godz. ścieżki łemkowskiej w liceum w Legnicy. Wymiar powrotów do Ojczyzny przodków. Dni Kultury Łemkowskiej w Legnicy w ramach współpracy z miastem Legnica – relacja Adama Wiewiórki. Dni Łemkowskiej Kultury we Wrocławiu, zabawa zorganizowana przez ZŁ w „domiwci" przy ul. Ruskiej.

2009 listopad 14, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Adam Wiewiórka zaproponował, by w Zamienicach założyć koła terenowe, gdyż tam jest dużo młodzieży łemkowskiej i osób identyfikujących się ze Zjednoczeniem Łemków.

2010 marzec 27, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Adam Wiewiórka zwrócił uwagę na brak imprezy bożonarodzeniowej na Ziemiach Zachodnich.

2010 grudzień 11, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Młodzież szkolna pod opieką Adama Wiewiórki prowadziła prace na cmentarzach łemkowskich m. in. w Bilycznej; jednym z rezultatów będzie wystawa fotografii dokumentujących wykonane prace. Prace młodzieży na cmentarzach zostały omówione w dyskusji. Wymieniono cmentarze wymagające pilnej interwencji: m.in. w Wawrzce (gmina Grybów, pow. Nowy Sącz). [...] Kandydat do sejmiku dolnośląskiego Adam Wiewiórka osiągnął niezły wynik – 2000 głosów, jednak niewystarczający do zdobycia mandatu.

2011 luty 19, Gorlice –
Protokół z posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Adam Wiewiórka zgłosił propozycję wyprodukowania pamiątkowych łyżek ludowych z przeznaczeniem dla dzieci z punktów nauczania języka ukraińskiego z dialektem łemkowskim. Postanowiono „wydłubać" większą ilość łyżek.

2012 marzec 18, Gorlice –
Protokół z posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Adam Wiewiórka poinformował, iż organizuje wyjazd młodzieży łemkowskiej na Watrę do Monastyrysk na Ukrainie, gdzie obecnie odbywa się największa łemkowska watra na świecie.

2013 marzec 2, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Adam Wiewiórka zaproponował przeprowadzenie warsztatów dla młodzieży z Ziem Zachodnich przyjeżdżającej porządkować łemkowskie cmentarze. Poruszył sprawę przyjazdu młodzieży z IV liceum w Legnicy w celu porządkowania cmentarzy oraz udziału w Kermeszu w Olchowcu.

2014 marzec 1, Gorlice –
Protokół z posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Z-ca przewodniczącego Adam Wiewiórka przedstawił propozycję członka ZG Justyny Babiak-Tutko, która chce realizować projekty unijne wymagające wkładu własnego. [...]
Adam Wiewiórka zaproponował, by pieśń z Majdanu „Pływe kacza" zafunkcjonowała podczas Łemkowskiej Watry. [...]
Adam Wiewiórka zapowiedział zorganizowanie zjazdu absolwentów ukraińskiego liceum w Legnicy podczas tegorocznej Łemkowskiej Watry w Żdyni.

2014 grudzień 6, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
W wyniku głosowania nowym przewodniczącym został Emil Hojsak – 13 osób poparło kandydata, jedna osoba wstrzymała się od głosu. Jako kandydatów na swoich zastępców nowy przewodniczący zaproponował Adama Wiewiórkę, Stefana Kłapyka i Wacława Szlantę.
Wiktoria Hojsak i Adam Wiewiórka przedstawili dwie inicjatywy wspierające mieszkańców Ukrainy poszkodowanych przez wojnę. Adam Wiewiórka zdał sprawozdanie z akcji pisania przez dzieci świątecznych kartek dla żołnierzy ukraińskich walczących na froncie, która została przeprowadzona na tzw. Ziemiach Zachodnich i na Łemkowszczyźnie.

2016 listopad 26, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Adam Wiewiórka zreferował spotkanie łemkowskich organizacji z przedstawicielami społeczności łemkowskiej z Komisji Wspólnej Rządu i MNiE, które odbyło się 22.10.2016 r. w Legnicy, w którym to uczestniczył po raz drugi. [...]
Adam Wiewiórka poprosił, aby minutą ciszy zebrani uczcili pamięć ofiary Majdanu.

2017 marzec 4, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Z-ca przewodniczącego ZŁ Adam Wiewiórka zgłosił chęć zorganizowania porządkowania cmentarzy na terenie Ziem Zachodnich poprzez zaangażowanie młodzieży liceum ukraińskiego w Legnicy do udziału w tym przedsięwzięciu. [...]
Głos zabrał członek Prezydium ZŁ Stefan Hładyk, który na wniosek zgłoszony przez Adama Wiewiórkę poprosił o upamiętnienie ofiar akcji „Wisła" minutą milczenia.

2019 listopad 30, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Prowadzący zebranie zgłosił propozycję Jarosława Czuchty – wnuka św. p. Piotra Czuchty na funkcję Starosty 38. Łemkowskiej Watry, natomiast Adam Wiewiórka zaproponował inną kandydaturę, a mianowicie Andrzeja Klimasza. [...]
Do nagrody „Wirnyj predkam" Adam Wiewiórka zaproponował Towarzystwo Ukraińskich Historyków oraz kandydaturę Michała Warchoła – autora miniatur cerkiewek.

2020 marzec 7, Gorlice –
Protokół posiedzenia Prezydium ZG ZŁ
Wiceprzewodniczący Prezydium Adam Wiewiórka zauważył, iż podczas wizyty prezydenta Warszawy Rafała Trzaskowskiego realizatorzy programu scenicznego nie zapomnieli o zaakcentowaniu roli Łemków w odbudowie miasta stołecznego Warszawy.

Підготував Богдан Гук

Формы присутности. Штука лемків/карпатскых русинів

16 січня в Державным етнографічным музеї відкрито выставку «Формы присутности. Штука лемків/карпатскых русинів». Є то барз широка презентация мистецтва творців о лемківскых, а ширше карпатскых корінях. В великых музейных просторах запрезентувано соткы праць 56 авторів з Польщы, Україны, Словаччины, Чехії, Румунії, Мадяр, Сербії, США. Можна гев захоплюватися акварелями Епіфанія Дровняка – Никифора, Івана Русенка та іншых, полотнами Юрія Новосільского, Андрія Варголя, Адальберта Едерлия, Олени Мандичовой, Дмитра Солинка, Марії Янко, Володислава Ревака, Теодора Кузяка, Давида Здобиляка, Івана Лабовского та іншых, різьбами Григорія Пецуха, Андрия Сухорского, Михайла Орисика та іншых. Очевидно бракує робіт численных митців, як хоцбы Володимира Сухорского, сына Андрия, фамілиї Одрехівскых, а головні Василя і Володимира, Штефана Кіщака, Дмитра Стецька, Василя Мадзеляна, братів Полянскых чи Наталкы Гладик і іншых. Мам сьвідоміст, же неможливым з ріжных причын є запрезентуваня вшыткых нашых творців. Куратор выставкы др Михал Шимко заповів єднак выданя збірной публікациї, в котрій тіж буде мова о тых артистах, якых на експозициії бракло.

Відкритя выставкы розпочалося чудовым концертом лемківскых пісень в выконаню хору ЛАРіТ «Кычера» з Лігниці. Потім присутніх привитала директорка музею др Маґдалена Врублевска, яка тіж вступні розповіла про концепцію выставкы, згадала тіж м.ін., же выселіня лемків то была етнічна чыстка.

Про выставку і єй творіня розповід продовжували єй куратор др Михал Шимко і координаторка Аґнєшка Клещ. Михал Шимко, історик мистецтва, лемко з Зиндрановой, привитав зобраних по-лемківскы. Звернув увагу, же выгнаня, акция Вісла, детермінує наше гнеска, головні през перерваня культурной трансмісиї і тот біль, тота травма сут присутні в мистецтві. І помимо розпорошыня, культурового вынищыня, лемківскє мистецто є, так як і сут лемкы, і є то мистецтво сьвітового рівня.

Промовы были перекладаны барз експресийні для осіб глухых на міґовий язик - гев треба признати великий вклад музею для доступности події, бо крім того некотры праці были пристосуваны для звіджаня през незрящых люди. Промовы были тіж перекладаны на лемківску бесіду, по-лемківскы были тіж тексты і підписы на експозиції.

Выставка побудована є навколо трьох тематичних оси: пам'яти, тотожности і транспопу. Перша то приклику-ваня - пам'ят о минулым і спадщині,котра все творит сучасніст. Друга - закорініня - вказує зв'язок з місьцьом, мовом і спільнотом. Третя - перетворіня - означат творчу зміну форм, кодів і наративів, дозваляючу на новы способы оповіданя історії.

Крім творів мистецтва на експозициї сут тіж предмети штоденного вжитку, якы в тот спосіб вказуют власьні лемківску штоденніст.

Мирослав Пецух серед різб Григорія Пецуха

Звернено тіж увагу на сакральны коріня лемківского мистецтва і значыня іконы. Почесне місце занимат XVI-вічна ікона Страшного Суду з фондів Музею Української Культуры во Свиднику на Словаччині. Напроти неї сут праці Юрия Новосільского, ікона Матері Божой Одігітрії авторства сучасного лемкіского іконописця Мирослава Трохановского, та малюнок церкви авторства Володислава Ревака. XVII-вічна ікона Святого Миколая висит поруч вархольовой Мерлін Монроу - для вказаня не все очевидного закорініня в нашій культурі Ендього (Андрия) Варголя. Почесне місце найшли пам'яткы по мамі Ендього - Юлії. Серед них сут різдвяны жичиня з 1954 рока высланы до сестры, в якых о своїм сыну не пише она інакше, як Андрійко.

Окрему салю занимат праця Дороты Нєзнальской «Насильство і пам'ят» присвячена пам'яти родини і вшыткых, котры в 1947 р. досьвідчили примусовых выселінь пі дчас акциї Вісла. Оператся она знимках робленых през німців в часі війни в рамках секції расовых та етнічных досліджынь (SRV Sektion Rassen- und Volkstumsforschung).

Выставка пропонує уважний і делікатний погляд на культуру, яка мала зникнути, але не втратила здатности бесідувати. Є простором для слуханя, як мистецтво стаєся формом присутности розпорошеной суспільности.
В замисьлі творців експозиції лемківскє мистецтво є не лем застиглым каноном, а є процесом — змінным, отвертым до сучасных інтерпретаций. Є гев напруга, яка утримує увагу глядача медже хыжом і вигнаньом, тишом і голосом, ритуалом і індивідуальным висловлюваньом.

Выставка не дає скорых одповіди, не тягне до ефектности. Єй сила є в стриманости та внутрішній інтегральности. Пропонує глядачови не лем смотрити, але быти співприсутнім. В тім сенсі проєкт виходит за границі лемківской тематикы, стає універсальным висловлюваньом про мистецтво як спосіб бытя — помимо розпорошыня, кордонів і часу.

Чи лемківска опера «Голос» є моїм голосом?

Слово має свою силу, викликує ріжни емоції, інспірує нас до дії, будує реляції, впливає на наши думки. Має міц переказуваня інформацій. То што думаме переходит
на наше поступуваня. Часом слова-думки, яки колочутся в нашій голові дают нам спокій і рівновагу, але можут бити тіж дзеркалом страху. То што повідаме іншим може мати консеквенції для наших реляцій. Слова то знарядя, котри дозваляют творити себе, мою реальніст та світ довкола нас, то тіж зрозуміня того што нас обмежує.

А голос? Людський голос то універсальний інструмент, здібний витворити широку ґаму звуків і тонів. Од глубокого дзвінкого баса досвідченого оперного співака до легкого, повітряного сопрано молодой хористки – різноманітність людських голосів є величезна та різноманітна. Ищи пару років тому никому з нас не прийшло би до голови, же прийде такий час, коли будеме могли почути сплетену лемківску народню музику з сучасном і електронном музиками. Лемківска Опера «Голос» поєднує музику, спів, танец. Поєднаня камерального оркестру з ансамбльом пісні і танцю «Кичера», винятковой сценографії, експресії, руху, динаміки молодих артистів порушило мою душу. Штука оповідат про дві лемкині-сестри Ганцю та Марисю, котрих розділят смерт. Ганця банує за Марисьом, коли пасе уці чує незнаний голос, близкий для ней.
Йде за голосом, находит сестру, разом співают улюблену пісню. Зо сцени чуєме слова панахиди, присутні не видят Ганці, глядают єй. Сут свідками зворушливой арії сповненой коханям і стражданям, по якій Марися передає свій голос Ганці. Од того часу Ганця співат одміненим голосом, завдяки тому спомин Марисі лишатся в пам'яти вшитких.
Перша лемківска опера «Голос» мала свою премєру в листопаді 2024 рока во Вроцлаві. Можна било обізрити єй тіж в Кракові (07.09.2025 р.), Варшаві (22.11.2025 р.), Вроцлаві (01.02.2026 р). Композиторка то молода лемкиня - Дарія Кузяк, яка мешкат в Ґлогові, прабаба Марія Матійчак од сторони мами вродилися в Чорній (ґміна Устя Руске), дідове зо сторони тата походили з Боґуши. Випускниця магістратури з композиції,

Оркестром диригував молодий лемко Яків Прибитень, диригент, скрипаль народжений в Зелені Горі.

авторка майже двадцяти камерних, симфонічних та електронних творів, яки виконувалися на ріжних концертах і фестивалях.
Оркєстром диригував молодий лемко Яків Прибитень – диригент, скрипаль, народжений в Зеленій Горі.
Од кінця березня 2023 рока є «Fellow Conductor» (диригентом) в Royal Northern College of Music в Менчестер (Велика Британія), а крім того асистентом диригента Людвіка Морлот в Symphony Orchestra and National Orchestra of Catalonia в Барцелоні. Баба од сторони мами то Анна Криницка з Криниці, дідо од сторони мами то Петро Бінчаровский з Полян, баба і дідо од няньовой сторони то Йоанна Желем з Мацини Великой і Василь Прибитень з Ропици.

В ролі Марисі виступила Юстина Блюй - випускниця Міжнародной оперной студії в Цюриху і Програми розвитку молодих талантів Оперной академії Великого театру – Національної опери у Варшаві. Здобула ступінь магістра сольного співу в Музичній академії в Кракові під керівництвом професорки Ольги Попович. Роль другой сестру- Ганці виспівала Олександра Маліш - випускниця вокального відділення професорки Єви Чермак на Музичній академії імені Кароля Ліпінского во Вроцлаві (спеціалізація вокаль і акторска майстерність, спів і ораторія). Від 2014 рока професійно співпрацює з Вроцлавском опером як хорова артистка.На сцені виступили тіж члени лемківского ансамблю пісні і таньцю «Кичера», актори Битомского Театру Танця і Руху «Rozbark». Не лем спів, не лем рух-динаміка нас чарували, зо сцени почули зме тіж уривки з листів переселених, яки походили з книжки Юрія Старинского «Pereselyly nas musowo. Listy Łemków z lat 1947-1948» Tom 1-2.

Чи тота лемківска опера Голос є моїм голосом? Так, є моїм голосом, під час спектаклю відчувала-м тугу, жаль виспівуваний през сестри. До думаня спровокував мене танец «Кичери». Все ідеальний, перфекційний а ту сплантаний, нерівний, здавало би ся, же не знают гуляти. Танец мав нас порушити, віддати переляк, хаос довкола наших предків. Так як наши дідове по переселіню блудили во гмлі, «одбивалися од стіни», аж зачали жити на чужині, так танец мав порушити нашу совість, зродити питаня – чи зме зробили вшитко для плеканя віри, традицій, переказаня мови? Чи маме в собі таку силу як Ганця и глядаме голосу котрий нас кличе? Чи вийдеме поза стрефу нашого комфорту и будеме глядати, дбати про дідови, няньови сліди? Може тот голос зме забили, стали до нього глухима? Голос совісти.... треба го однайти в собі.

Ціле житя прямуєме до щестя, глядаме радости, а смуток все вертат. Може тот смуток то жаль за втраченим райом, о котрим оповідали и за яким плакали наши дідове и родиче? Хоц зме не пережили травми переселіня, она є в нас. При нагоді свят, родинних подій а и в будний день часто зме чули історію свойой родини, часом хватит слово-ключ и нич більше не треба повідати. Історія переселенців є така сама, не важливе чи твої дідове родом з Вапенного чи зо Щавника, єднако потратили майно, єднако їхали транспортом, єднако оселили їх в найгірших хижах. Так як смерт Марисі символізує акцію Вісла, так Ганця то символь Лемківщини, той котру глядаме в наших серцях. Гладаме єй в церкви, в наших традиціях, в мові, співі. Тоту любов передаєме молодшим поколіням. Тішит мене то, же молоде покоління иде свойом дорогом, думат інакше ниж ми, розвиватся. Глядат свойого місця в світі. На сцені лемківской опери виступило дуже молодих люди, не годен Вас вшитких вимінити. Несете надію старшому поколіню, талянт то дар з неба, то тіж процес, котрий треба залучити в наше житя і го розвивати.Треба однайти в собі джерело, котре дає енергію до витривалости. Тоти таланти треба плекати, розвивати, дбати про них. Як будеме мати таких молодих, здібних лемків - не мусимеся старати же пропадеме. Виходит на то же не зме «останніма Могіканами». А може в тім і є найбільша сила молодого покоління лемків, оно било є і буде. Хоц жиєте і творите інакше ниж кус старши покоління. Не так, як колиси, не в тих самих формах, але з тим самим серцьом. Не одтинатеся од своїх коренів, а запущате їх тихо, глибоко, часом болісно. И коли не все називате словами, несете їх у голосі, у русі, у музиці, в виборі дороги.І то ся юж діє. Молоди виконавці стоять на великих сценах, здобувають признаня, стають знаними в Польщі і в світі, а при тім не стидаются того, ким сут. Не вкривают свого походжиня, не стишают голосу на улици, не відрікаются пам'яти. Наоборот — несут свої коріння з гордістю, як знак сили, а не тягар.Бесідуют про свою лемківськість по-свому, через нови звуки, образи, сцени, через мистецтво і мают відвагу бити собом. І може не все то што нове буде зрозуміле старшому поколіню, але в тім не є зради, а продовжиня. Коріння не мусят виглядати так само, як колиси. Найважливіше, же є живе. Лемківщина буде жити в їх голосах.
Раз тихих, раз гучних, раз ламаних, але правдивих.
І допокля є хтоси, хто хоче співати, бісідувати (радити, гварити...), пам'ятати і передавати культуру наступному поколіню — доти зме.

Не як спомин, але як живий нарід. І будеме.

Анна Буковска

ДМИТРО МАХНИЧ - великий актор з Лемківщини, односелець Антонича

Дмитро Махнич, народився в селі Новиця, Горлицького повіту в 1942 році, як син Григорія Махнича і Ружи з дому Вєнцко; обоє з 1899 року. Він був четвертою та останньою дитиною – мав сестру Марину з 1924 р. та братів Івана (1926) і Степана (1930). З младих літ він був вразливий на світ і оточення. По своїх роках випереджував ровесників.

Батько Дмитра помер осінню 1944 року. В травні 1945 родина як і інші новичане, виїхали в Сумску область, Лебединський район у село Пристайлів. В 1946 році майже всі новичани виїхали із Пристайлова з надією повернути назад до Новиці. Однак прийшло їм поселитися в селі Рихтичі Дрогобицький район, Львівська обл.

В 1957 році в село Рихтичі, після закінчення університету, приїхав Литвинчук Анатолій Григорович - молодий вчитель української мови та літератури. Він був закоханий в театр і тут же при школі створив драматичний гурток. В школі він звернув увагу на одного хлопця, який з легкістю міг перевтілюватися в любий образ і показувати міміку. Це був школяр Дмитро Махнич. Литвинчук запросив його в шкільний драматичний гурток. В гуртку йому не було важко, а він шукав той самий нерухомий камінь, котрому потрібно було віддати всі сили всього, себе щоб він поворухнувся і ожив.

Спектаклі артистів шкільного драмгуртка з великим успіхом ішли в рідному селі. Та не менш захоплено їм аплодували і в районах, куди «театер» виїжджав на гастролі.

В 1960 році Литвинчук супроводжує Дмитра в місто Харків, щоб він поступив в театральний інститут на актора. На одно місце претендувало не один десяток абітурієнтів. Дмитро поступив на театральний факультет, а його вчитель Литвинчук - на режисерський. Після закінчення навчання в 1964 році Дмитра скеровують в Житомирський театр, в якому він проявів себе як талановитий та здібний актор, та зіграв там в оперетах «Трембіта», «Під чорною маскою» і класичній комедії «Мірандоліна» та інших.

В 1967 переїжджає в Чернівецький драматичний театр ім. О. Кобилянської, де головним режисером був вже колишній вчитель Дмитра Литвинчук Анатолій Григорович. Дебютував в «Інтервенції» Славіна і грав пана із Петербурга; маленька роль, майже без слів, але... лишень вийшов на сцену чепурний панок з тростиною, ледь пройшовся недбалою летючою ходою, як глядач миттю відреагував. Всі погляди звернулися до нього, по суті, перехідного персонажу, такий він був природній, такий вражаюче пластичний. Третя роль Дмитра в театрі була вже головною.

У 1969 році за роль «дяді Жана» Махнича нагороджено дипломом – його визнали найкращим актором України а Литвинчука найкращим режисером України. Публіка неодноразово не жаліла оплесків і відгуків «браво» молодому акторові Дмитру. За своє життя зіграв багато ролей в Чернівецькому театрі і всі з великим успіхом.

В кінці 60-тих років знявся в фільмі «На війні, як на війні», де режисер фільму порадив Махничу поїхати в театри Києва, Ленінграда і Москви. Дмитро однак залишився в Чернівцях.

Після смерті Литвинчука, Дмиро в 1994 році переїжджає в Київ і працює в «Українському малому театрі» по вул. Прорізній. Тут також знімався у більше 25 фільмах.

В дорослому житті пам'ятав що він народився в гірському селі Новиця на Лемківщині, був виселений з рідного дому, пережив два голоди, виріс без батька, важко над собою працював, щоб досягти успіхів на сцені. Двічі був на «Лемківській ватрі» в Ждині і мав бажання на пенсії вернутися в Рихтичі і бесідувати батьківською мовою, яку він пам'ятав. В житті він був великий інтелігент в першому поколінню.

Він гастролював по цілий Україні, та тодішньому Союзі аж до Уралю – по Молдові, Білорусі, Литві, Латвії. Там де гастролював в газетах високо оцінювали його талант. В вересні 2009 захворів і передчасно помер. Похоронений в Києві.

Володимир Махнич, братанок актора
на основі статтей газет та розповідей акторів Б.Братка, Г.Боковенка, Наталушко, М. Войчука

Продам житловий будинок площею 200 м2, розташований на ділянці площею 20 соток/арів у селі Лося, ґміна Ропа. тел. 503-714-943

Лемківский народний календар

Змарнуєш яр, заплачеш в зимі.
На яр ґаздо треба орати, сіяти, жеби било што в осени зберати.
На яр ґаздо на пецу не леж, бо што посієш, то и збереш.
Як на яр павучина літат, сподівай ся горячого літа.
Як на яр тепло на дворі, то буде хліб в коморі.
Марец зиму вимітат, а яр собі витат.
Яр з водом, літо з погодом.
Яр крас квітами, а осінь плодами.
Марец і сніжок посіє, і сонце огріє.
Марец теплий, квітень студений, май буде зелений.
Марец без води, квітень без погоди.

Добрий день! Мій батько родом з Явірок (Малопольське воєводство, біля Щавниці). В 1945 році його родину виселили в Кіровоградську область на Україну. В 2024 році я вперше відвідала мою малу Батьківщину - Явірки. Переповнена сильними почуттями, я написала вірш, який прошу надрукувати в журналі «Ватра». Я регулярно читаю цей часопис, для мене дуже важливо відчувати себе частиною великої спільноти лемків, які розкидані по всій землі, проте плекають рідну культуру і відчувають свою національну ідентичність. Я проживаю у Львівській області, місто Золочів. Буду щиро вдячна, якщо редакція журналу надрукує мого вірша. З повагою Галина Іконяк

Ранква кава з виглядом на гори
І почуттями сповнена душа,
Душі криниця, мов глибоке море
Не висохне ніколи аж до дна.

Бо цю криницю вже сьогодні
Наповнила я святістю землі,
Землі моєї, що напередодні,
Приходила вночі у мої сни.

Свята земля і предків Батьківщина,
І гори ці величні, і ліси,
І шум потоків, і оця долина,
В якій село, і церква, і хати...

Явірки милі, ви – душі колиска,
В якій вона і стишиться, й засне
Під ніжний шепіт вітру, що повіє зблизька,
І шум гірських потоків, що ніколи не мине.

Явірки милі, ви у сни мої дитячі
Приходили і кликали: «Прийди!»
Як тата я згадаю, то заплачу,
Розмови з ним про вас плекаю назавжди.

Бо це – моя душа й основа,
Моєї ідентичності закон,
Як генетичний код, як мова,
Як мій незламний рубікон.

Жива вода, прозора, чиста
В Грайцарику із гір тече щодень,
Немов із перлів, із краплин намисто
Я притулю до вуст в спекотний день.

Сиджу і слухаю душею,
Грайцарику, твій спів сумний,
Про те, як попрощалася з землею,
Покинула свій край святий

Моя родина, що віками жила
На цій землі, в краю своїм.
На жаль, їй обрубали крила,
Не давши повернутися в свій дім.

Та я прийшла, прибула, прилетіла,
Щоб поклонитися землі.
Собою стала і розправила всі крила,
Побачивши місця свої святі.

Величні гори, дайте сили,
Енергії, надхнення до життя.
Прошу у вас, так як батьки просили,
Ресурсу для щасливого буття.

Галина ІКОНЯК
Явірки, 2024

Родина Галини Іконяк
Великдень 2016 року,
село Чемеринці
Перемишлянського
району
Львівської області

«Лемківский перстеник» колядує

Царі з пастирями

На Різдво Христове 25 грудня коляднича група молоді завитала з добром новином і вертепом до мешканців Панкни, Маластова, Ропиці Руской і Ґорлиц і їхніх парохів о. Петра Качмара і о. Віталія Бойка.
Більшіст з них то члени старшой групи ансамблю «Лемківский перстеник», а тіж колишни учасники ансамблю і їх родини, котри з'їжджаются в гори на Свята до своїх дідів.
Молодша група ансамблю «Лемківский перстеник» організувала свою колядничу групу, яка не лем віншувала і співала коляди, але тіж провадила туроня по Ґорлицях, Боднарці, Вапеннім і Розділю, а тіж завитала до монастиря сестер Василіянок в Ґорлицях в суботу 27 грудня.

В сестер Василіянок в Горлицях

Не ми маме ся бояти ночи, лем ніч нас!

Всяди нас чекали та ради витали

З вертепом по Лосі

27 грудня колядники з Об'єднання лемків ходили з вертепом по Лосі. Місцевих колядників приїхали підтримати царі і пастирі з Коросна, Нового Санча і навіт з Греції! Дякуємо лосянам за змогу принести в Ваши хати різдвяну радість і мир!

Колядникім подарилося зобрати 3800 золотих. Цілу суму передаєме на фонд «Магія Карпат», який під головуваньом Ольги Соляр забезпечує потреби як біженців, так і воїнів на передовій російско-українской війни.

1

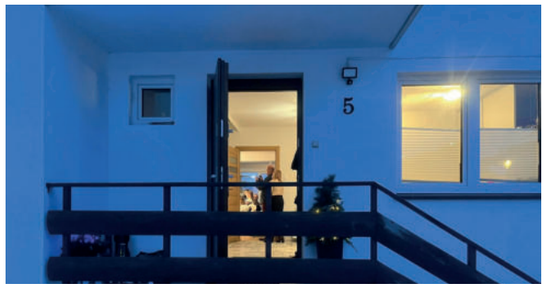

2

1. Колядники в Лосі

2. Все отворени двері на «Антоничівці»

3. Ансамбль «Ручай» під керівництвом Мирослава Боґоня

4. «Благовіст» хор греко-католицкой парохії в Криниці

5. Царі, ангели та вояки з «Лемківского перстеника»

6. Заслухана публика

7. Колядники «Лемківского перстеника» привезли Туроня

3

4

Антоничове «Народився Бог на санях» в Антоничівці

Юж черговий раз в горлицкій Антоничівці зазвучали спільно співани коляди, а то в рамках циклічной події «Іде зьвізда чудна». Наш центр культури гостив 24 січня 2026 рока майже сотку люди. Подію отворив голова ОЛ Григорій Троханівский, який подякував за так численну присутність і склав зобраним святочно-новорічни побажання. На концерті презентувалися дві (а може ліпше повісти три?) групи. Перша група (а точніше тота «третя», бо несподівана і навіт не виписана на плякаті події) то колядники з «Лемківского Перстеника». Нихто не знав аж до останнього моменту, же увидиме так прекрасний вертеп, в яким не бракувало ни ангелів, ни вояків, ни пастирів. Колядники привели зо собом навіт туроня, якого присутність має обдарити нас вшелеякима благами в новім році. Потім виступив «Благовіст» - хор греко-католицкой парохії в Криниці під диригентском руком Тетяни Янбукової. Зобрани почули традиційни і більш модерни коляди, а особливом била колядка «Народився Бог на санях» на слова Богдана Ігоря Антонича – покровителя нашого центру культури в Горлицях. «Ручай» зробив нам несподіванку і запросив до спільного виступу родичів молодих артистів. Під керівництвом Мирослава Боґоня «ручайови» діти і родиче принесли публіці витончени і глибоко передумани аранжації традиційних коляд і щедрівок.
По концерті кожен міг погоститися – Анна Клапик і Юстина Клапач спекли колачі і тіста. В домашній атмосфері спільний спів коляд продовжувався до пізной ночи.

Григорій Суханич

5

6

7

10.01 2026

Фундація НОВИЦЯ ім. С. і М. Марковичів

До засніженої й морозної Лемківщини, на запрошення Фундації Новиця та її засновників — подружжя Стефанії та Михайла Марковичів — завітала із сольним концертом солістка Львівської національної філармонії ім. М. Скорика, бандуристка Оксана Савіцька. Бандура і її срібні струни у виконанні Оксани Савіцької прозвучала як символ сили, пам'яті й духовної незламності української культури.

Концертна програма складалася з двох частин.

У першій прозвучали різдвяні колядки, серед яких — знана лемківська «Народився Бог на санях» на слова Богдана-Ігоря Антонича, уродженця Новиці, а також улюблена лемківська пісня «Під облачком», що особливо тепло відгукнулася в серцях всіх присутніх.

Друга частина була присвячена львівському ретро.

У цьому блоці Оксана Савіцька постала в новому сценічному амплуа, що надало вечору особливої атмосфери: артистка вразила не лише глибиною вокального виконання, а й тонким відчуттям стилю, артистизмом і природною сценічною харизмою.

Незважаючи на зимову погоду, публіка з'їжджалася на концерт з різних околиць, навіть із Кракова. Тривалі оплески, щире бажання поспілкуватися та сфотографуватися з відомою співачкою стали найкращим свідченням вдячності за талант, неймовірний голос, насичену програму, тепле слово й величність її душі.

Зоряна Мірус, кураторка мистецьких проєктів

2

3

4

1. Бандуристка Оксана Савіцька

2. Незважаючи на зимову погоду, публіка з'їжджалася на концерт з ріжних околиць, навіть з Кракова

3. Зоряна Мірус з жінками

4. З паньом Зоряном панове...

Десятинни ричниці 2026 року з териториї званой тераз Західньом Лемківщином

1286 – Перша згадка о селі Язовско, 9 км на полудньови захід од Старого Міста (Старого Санча). В 1830 р. жило гин 2 греко-католиків. Місцевіст належала до обслугіваних през пароха зо Сьляхтови.

1306 – Згадка о селі Велькі Сулін на Спиши, з другой сторони рики Попрад, напротив гнесьнього Жеґєстова. До 1769 року село належало до Ричипосполитой.

1316 – На тот рик некотри автори вказуют гісторичне однесіня штодо села Щавник.

1326 – Згадка о селі Лонцко (втовди під назвами Lanzko і Lanzkow), 14 км на полудньови захід од Старого Міста. В 1830 р. жив гин лем єден греко-католик. Місцевіст належала до обслугіваних през пароха зо Сьляхтови.

1336 – Пізніжши Телич став королівским селом.

– Камюнка Велька зостала заснувана на німецким праві.

1356 – Польскі король позволят, якисому Петрови, заснувати на магдебурским праві село Мушинка, в незаселеним лісі, при дорозі з Бардейова до Санча.

1406 – Згадка о селі Лабова. Село називалося втовди Лябов. – Напад «волохів» на Старе Місто.

1416 – Королівскє позволіня на заснуваня на волоским праві села Охотница, в Західних Бескидах. В XVIII віці горнули до села польски осадники і стали векшостьом в Охотници. В 1830 р. жив гин лем єден греко-католик. Місцевіст належала до обслугіваних през пароха зо Сьляхтови.

1426 – Судова згадка о селі Яшкова.

1486 – Велька повід в доричах Дунайця і Попраду знищила м.ін. Мушину.

– Grzegorz, syn Mikołaja - війта в Мушині, міщанин в Ґрибові, зостав оскаржени през бардейовян, же разом з розбійниками нападав на дорозі на Мадяри.

1516 – На волоским праві льокувано існіюче село Щавник.

1526 – Писана згадка о селах: Фльорінка, Лелюхів, Сьніниця, Яшкова.

– Згадка о шолтистві в Лабові, в судові записці.

– Існіло юж село Крільова, заснуване на німецким праві.

– Зо сіл Сьляхтова і Явирки обовязувала десятина до колеґіяти в Бобові.

1536 – Перше писане жерело о православні церкви сьв. Дмитрия в Бовцарйові. До 1627 р. била то спільна парохіяльна церков, тиж для села Богуша.

– Мшаниця (гнеска Mszalnica), село вимінене в санчивским повіті, 9 км на схід од Санча. В 1581 р. Мшаниця належала до православной парохії в Крільові Рускі. Місцевіст вимінена серед обслугіваних през греко-католицкого пароха з Крільови іщи в 1835 р.

– Барціце, село вимінене в санчивским повіті, 4,5 км на полудньови схід од Старого Міста. В 1852 р. місцевіст належала до обслугіваних през пароха з Верховні.

– Повід знищила млин в Лабові.

1556 – Около того року гродився Іван Криницкі (Jan Krynicki). Бив королівским жовніром. Його першом воєнном виправом била участ в поході короля Баторого на ґданщан в 1576 р. Створив і командував сотньом легкого кінного войска. На поли битви під Смоленьском, в 1610 р., польскі король надав му шляхетство і герб Кораб одм., називани пізніжше Krynicki II, abo Krynicki III.

1566 – Млодів, село вимінене в санчивским повіті, 11 км на полудньови схід од Старого Міста. В 1835 р. місцевіст належала до обслугіваних през пароха з Верховні, разом з Баньом (хибаль част Мощениці Вижньой).

1586 – В Мястку (пізніжшим Теличи) шолтисом бив Лазар Мійскі. Била гин чинна гута желіза і гута срибра. Бив тиж рускі батюшка.

– В тим році, або пару років перше, король Стефан Батори облагородив Мілянича шляхетским титулом і гербом, за воєнни заслуги (достав документ на перґаміні, з печатями). Тот документ мав його потомок, котри мешкав пред другом сьвітовом войном в Жеґєстові (селі). В гісториї било веце припадків, коли наши люде доставали шляхетскі титул.

1596 – Велькі пожар знищив містечко Мушину. Згорили найстарши писани документа і векша част містечка. Перше пожар в Мушині бив пред роком 1589.

– Уложена в тим році Бресьцяньска уния внедовзі зостала гведжена в наших селах Мушинской ординациї (напр.: Жеґєстів в 1600 р., Щавник в 1610, Телич в 1612 р., Дубне в 1613 р.), а напр. в Мацьові в 1617 р.

– Повторне заснуваня (льокаця) села Сьніниця.

– До нави православной церкви в Брунари прибудувано вежу.

– Судова згадка о селі Обідза, називаним тиж Обидза, 11 км на полудньови захід од Старого Міста. В 1830 р. жило гин 3 греко-католиків. Місцевіст належала до обслугіваних през пароха зо Сьляхтови.

1606 – Мешканці села Подвільк, на Ораві, достали податкови полекшиня. В 1830 р. жив гин лем єден греко-католик. Місцевіст належала до обслугіваних през пароха зо Сьляхтови.

1616 – Постала униятска парохія в Брунари (од 1774 р. офіцийна назва греко-католицка).

1626 – Постали греко-католицки парохії: в Мушинці; в Лабові (Вислоцки били гин парохами без прерви в роках 1626-1805); в Мухначці (єґомосьцьом втовди били Лука Мохнацкі; рик 1626 вибито на церковним дзвоні, важив він 300 кг) з ерекцийного тексту виходит, же приходство в селі било пред 1626 р. В Мушинскі ординациї в тим році били униятски церкви тиж напр. в селах: Криниця, Берест, Фльорінка, Брунаря, Сьніниця, Ставиша, Чирна, Баниця, Ізби, Дубне, Вікова, Андриївка, Злоцкє.

– Пред тим роком, а по році 1611, опустіла гута шкла в Мухначці.

1636 – Краківскі бискуп (Jakub Zadzik) закрили церков в Теличи, бо русини не хтіли ходити до новозбудуваного костела, в котрим «ani chorągwi nie ma komu nosić». Церков зредукувано до літургійной каплиці. Люде мали право гин до релігійной послуги лем раз в році. Церков отворено допіро в 1680 році (од 1680 р., праві без два роки не било краківского бискупа), але за нововибраного бискупа Яна Малаховского

заперто єй юж в 1682 році. Мимо протестив сьвятиню в Теличи розобрано 28 лютого 1686 року.
– Постала греко-католицка парохія в Камяні. На заснуваня парохії, Ігнат Лучковец дарував лан землі в Камяні о. Петрови Прислопскому і його потомкам.
– Остаточне рішиня забраня шолтиства в Теличи давним мястецким шолтисам. Краківскі бискуп преказали тото шолтиство свойому дворянинови.
– Село Білічну презначили Краківскі бискуп на утримання костела в Теличи.
– Гластитель Станислав Любомирскі позволив о. Андрийови Улицкому купити землю в Ростоці за 100 злотих. Улицки душпастирювали в Ростоці до 1800 р.
– Згадка, же Берест входит до Мушинской ординациї. Єґомосьцьом в селі били Тимотей, їх дівка Фенія вишла за Федора Фуртака з Лоси.
– Олексійко Долиньскі бив шолтисом в Долинах. В пізнїжшим часі Долини вросли до Шимбарку і стали його привсьом.

1646 – Створено ікону Оплакуваня Христа до церкви в Порозніку. Ікону уфундувано в наміри одогнаня упира, котри навиджав село.

1666 – Од 1665 року войско било в майонтках краківского бискупа, м.ін. в Мушинскі ординациї. Бив то штос польского короля на бискупа в справі рокошу Любомирского.
– Вламаня до церкви в Брунари Вишні.

1676 – Польскі король потвердив приділ землі для парохії в Крільові Рускі.
– Краківскі бискуп освятили угольни камін під будову костела сьв. Юзефа в Мушині. Од люди, з терену, од села Верховня до села Вафка, зобрано пізнїжше на будову, до розробіня вапна, сотки кіп яєц і сотки кварт молока. Будова тирвала аж 52 роки, але в 1728 році косьціл не мав іщи обладнаня, а посьвячиня било допіро в 1749 році.

1686 – Не смотрячи на протести вірних, премиского владики і польского короля, розобрано церков в Теличи. Матерял з розобраной церкви превезено до Мушини і поставено з нього косьціл. В роках 1686–1743 не било в Теличи церкви. Мушина давно била «руским селом», пополячилася в XVII віку. В 1785 році, в Мушині било лем 5 греко-католиків, а в 1840 році 117.

1696 – З того року походит видани во Львові Апостол, котри бив пізнїжше дарувани до церкви Собору Пресьвятой Богородиці в Ґрибові. Текст фундацийни в книзі сьвідчит о існїню втовди церкви в Ґрибові. Офіродавцьом бив Семан Кужиковскі „из мажонков своєю Євдокїю из Братами своими Їоаном и Алекксєєм".
– Збудувано крестильницю в церкви в Баници.

1706 – Перша униятска (греко-католицка) візитация сіл, на териториї званой пізнїжше Лемківщином, през о. Йоана Короликовского, пароха Устянови, з доручиня премиского владики Юрія Винницкого.
– Ґрибівска старостина видала документ для села Бовцарйова, на темат м.ін. сплачаня податків.
1716 – В Теличи кільканадцет осиб гмерло з голоду.

1726 – В селі Злоцкє розпочато парохіяльну хроніку.
– Зробено іконостас до церкви в Астрябіку.

1736 – Около того року в Камяні, попович Іван Прислопскі, преписав кирилицьом літургійни книги («Літургікон сьв. Івана Златоустого», «Ірмологіон») і церковни пісьні во фонетичні транскрипциї місьцьового говору. Претлумачив тиж, з церковной мови на місьцьови говір русинив, Псалтир Давида і додав до каждого верша одповідні верш нового завіту. Тоти манускрипти били цїли час в церкви в Камяні до другой сьвітовой войни. Потим загинули.
– Згадка о школі в Крільові Рускі.

1746 – В Подолинці на Спиши, в польскі колегії отців пиярив, вчилося 11 русинив.

1756 – Пожар знищив дофундиту місто Телич. Потим Краківскі бискуп А. Залускі зарядили, би в телицким ринку оселяти лем римо-католиків; не позволили будуватися Данковичови, униятови з Мухначки.
– Зачато провадити ментрики в парохії Мацьова.

1776 – В Сьляхтові гродився Василь Мохнацкі, син о. Даміяна Ґарбери Мохнацкого (1742-1804) родом з Мухначки, пароха в Сьляхтові, і Катрени (1760-1817). Василь правдоподибні бив няньом Маврика Мохнацкого, котри гродився в 1803 р. в Боянці коло Жовкви.
– Зачато провадити ментрики в парохіях Брунаря (Схиматізм на 1879 р. подає, же в році 1711) і Фльорінка.
– Деканальна візитация Івана Щавинского, декана бицкого і мушинского, напр. в Сьляхтові 22-го марця.

1786 – Зачато провадити ментрики в парохіях Лелюхів і Явирки.
– Премискі владика Максимілиян Рило освятили, збудувану два роки перше, церков в Лабові.
– Около того року, в мушинским деканаті (одповідньо до територияльного поділу спред 1784 р.) без Спиша, але зо Сьляхтівском Русьом било 40 греко-католицких парохій і філий, котри обнимали 61 сіл і привсі.
– В Бересті гмерли єґомосьць Тадей Левицкі остатні парох лем Береста. Потим до Береста пренеслися єґомосьць Семан Олесневич (1755-1801), котри били остатнім парохом в Полянах і стали першим парохом в Бересті і Полянах. – Дяконаучительом в Камяні бив Афтан Прислопскі, в Полянах - Йоан Жеґєстовскі (1727-1817; женати з Афійом), в Брунари - Матий Чирняньскі, в Сьніници - Василь Криницкі, во Фльорінці - Йоан Бесмерик, в Крільові Рускі - Матий Кольчак, женати з Мариянном Кролецком зо Щавинских, вдовом по єґомосьцю Івані.
– Пред тим роком, в Ізбах била юж цельна стация (Telonarius Camera).
– В Мухначці Нізьні єден млин мав Ваньо Ґарбера, а другі місьцьови парох Юрко Чирняньскі; в Сьляхтові бив юж втовди парохіяльни млин і другі млин коло села під гором Ярмутом, а треті в селі бив млин шолтисі.

1796 – В Солотвинах, хибаль в тим році, збудувано деревяну греко-католицку церков. Згорила она в 1884 р. Перше в селі била юж греко-католицка церков, котра правдоподибні тиж згорила. Третю сьвятиню в селі збудувано в 1887 р.
– З того року походит хибаль найстарши преховани документ зо села Поляни. В тим документі Панко Михта (Panteleymon Michta) декретом преказав землю і інчи

свої нерухомости, по своїм няню, синови Петрови і його жені Ксені з Олесневичив, котра походила з Береста. Панко Михта гмер в 1803 р., жив 90 років.
– В мушинским греко-католицким деканаті било 12 сільских шкіл.
– Єдним зо студентив греко-католицкой семинариї во Львові бив Ваньо Мохнацкі, котри тиж в тим році оженився з Ульком Мохнацком, дівком єґомосьця в Мацьові.
– Давно преважні обчи били млинарами, але млинаром в Богуши в 1796 р., бив Тевдор Горощак, а в Полянах в 1797 р., Козма Головяк, женати з полянском шолтиском Єфимійом Ґоґоц.
– Научительом і шолтисом в Вікові бив Антоний Крехель, родом з Криниці; дяконаучительом: в Лабові - Аким Хрущаковскі; в Порозніку - Ваньо Репельскі (1733-1798); в Мухначці - Антоний Чирняньскі, женати з Тацом Криницком, дівком Василя, пароха в Солотвинах; в Мацьові - Гарас Лішковскі (1743-1828), женати з Настазом, дівком шолтиса Юрка Барновского.
– В віці 38 років гмерли єґомосьць Осиф Щавинскі, остатні парох лем в Крільові Рускі; а в Чирні гмерли парох-емерит Петро Чирняньскі, жили 104 роки.
– Війтом в Полянах бив Євсевий Щесьняк.

1806 – В Камяні збудувано греко-католицку церков сьв. Параскеви. Деревяна сьвятиня замінила стару церков тиж сьв. Параскеви. Крест зо старой церкви стояв пред новом сьвятиньом. Церкву з 1806 року, в 1949 році розобрано, превезено до Буковця на півночи санчивского повіту і пребудувано на косьціл. Першу церков в Камяні збудувано недовго по 1636 р.
– В Криници, на териториї пришлого здройовиска: било єдно жерело щави до питя і єдно жерело до купелі, котре вибияло при самим потоці; била купальня і два мурувани будинки; збудувано першу деревяну пияльню щави, називатся Слотвінка.
– В Новівси шолтисом бив Петро Олесневич.

1816 – Др. F. Stirba de Stirbitz описав криницки щави.
– Гмерли Каєтан Криницкі (гр. в 1720 р.), парох Криниці, шляхтич гербу Кораб одм., потомок Яна (Івана) Криницкого, котрому в 1610 р. польскі король надав шляхетство.
– Дяконаучительом в Крільові Рускі бив Гриц Греняк, а в Бовцарйові Яцко Вислоцкі (1739-1824), женати з Геленом, дівком Ілька Войціцкого, працівника навойовской посілости.
– Од того року єдним зо шолтисив в Полянах бив Олексійко Полянскі.

1826 – В Лосім збудувано деревяну греко-католицку церков Архистратига Михала. То не могла бити перша церков в селі, бо парохія в Лосім била заснувана хибаль в 1588 р.
– Дяконаучительом в Бовцарйові бив Ілько Трохановскі, няньо Семана.

1836 – В Сьляхтові єґомосьць дали 23 шлюби.
– Научительом в парохіяльні школі во Фльорінці бив Ілько Мерена, а в Богуши научительом бив Андрий Кобан.

1846 – В Мухначці Нізьні збудувано греко-католицку церков Архистратига Михала. Нова деревяна церков замінила стару деревяну, о котри інформация била з 1828 р.
– В Криници гродився Миколай Громосяк, син криницкого лісничого. Бив він ґаздом і тиж політичним діятельом. Бив членом: Повітовой ради в Санчи в роках 1890-1896; Русской ради, покликаной на зїзді во Фльорінці, од грудня 1918 р.; Іcповнительного Комітету Верховного Совіту Лемковской Руси од 1920 р. (одповідав в ним за рильництво).
– В Крільові Рускі гродився Фильо Сембратович, син пароха Михала і Мариї з Лаврецких, доктор права, радник суду в Бережанах.
– Яків Ігнат Медвецкі (Jakub Ignacy Medwecki), заряджуючи мушинским здройом, під час гляданя желізной руди над Попрадом, одкрив випливи щави в Жеґестові, в долині Щавного потока. Медвецкі викупив од місьцьових хлопів тоти жерела.
– Польски хлопи, звани мазурами, ризали польску шляхту м.ін. в тарнивским, ясельским, санчивским районі. Стари люде повідали, же хлопи ризали панив пилами на половину. З Каверив (польской привсі Бовцарйови) ходив на панив, неякі Ґресь. Ачей його родина іщи на початку XX віку жила за пінязі зрабувани на панах. Родина грабї Стадницкого з Навойови виратувалася пред смертьом втечом до руснаків з Лабови, Новівси і Угріна. Пред рабацийом втекли тиж гластителі Ґрибова - Фердинанд і Юля Гоши, і гластителі Бяли і Полян - Кирил і Амален Зєлінски.
– В парохії Мацьова некотри села прудко пополячилися. В селі Барновец било в тим році лем 86 греко-католиків, а в році 1841 - 190; в селі Злотне - 35, а в році 1841 - 60; в селі Чачів - 74, а в році 1835 - 92; в привсі Марґань - 15, а в 1830 р. - 39. В селі Навойова в 1830 р. било 20 греко-католиків, а в році 1846 - 10.
– Дяконаучителями били: в Баници - Ваньо Жерелик; в Чертіжним - Лукач Бочнєвич; в Бовцарйові - Семан Трохановскі; в Явирках - Ваньо Гнаткович; в Ізбах - Мойсей Цимбаляк; в Камяні - Тевдор Прислопскі; в Криници - Афтан Копистиньскі; в Крільові Рускі - Максим Гриняк; в Богуши - Андрий Кобан; в Порозніку - Павел Копистиньскі; в Лелюхові - Ваньо Павлик; в Лабові - Ігнат Ятфаш(?); в Мацьові - Лукач Лісковскі; в Мілику - Михав Репела; в Андриївці - Василь Криницкі; в Мухначці - Сидор Ґаворчак; в Новівси - Василь Тавпаш; в Ростоці - Ваньо Прокопчак; в Солотвинах - Ваньо Криницкі; в Теличи - Штефан Дністранин; в Вікові - Тевдор Климковскі; в Злоцким - Асафат Копистиньскі; в Жеґестові - Петро Гнаткович. В тривіяльні школі: в Бересті - Петро Кисілевскі; в Брунари - Михав Хомик; в Шляхтові - Павел Богускі.

1856 – В Теличи і Мушинці заснувано тривіяльни школи, а в Жеґестові парохіяльну правильну школу.
– В Астрябіку збудувано греко-католицку церков сьв. Луки (в Схиматізмі на 1879 р. подано рик будови 1852). До будову деревяной церкви використано фраґменти старой церкви в селі, о котри інформация била з 1830 р.
– Мілиян Чирняньскі (од 1851 р. надзвичайни професор

хімії) бадав криницки щави (жерела: Гелена, Кароль).
– Для краківского воєвідства вишли державни завершальни розпоряджиня што до адміністрацийних залежности в наступстві ліквідациї паньщизни і пропасти влади над селянами през пануючи верстви.
– В Білічні гродилися Нетифор Лещишак, син Андрия і Агафії з богатой, сільской родини, єґомосьць (од 1885 р.), фолькльориста. Автор рукописного збірника 226 сьпіванок (без мельодії) зо села Білічна. Збірник видав в 1992 р. Миколай Мушинка. Єґомосьць гмерли в 1914 році, поховани сут в Лелюхові.
– В Долинах дяконаучительом бив Ваньо Ридзай; в Порозніку научительом бив Афтан Перог (Piróg).

1866 – Холера і голод в Бересті. В Полянах зо 41 гмерлих, на холеру гмерло 25 осиб, а в Криници зо 69-тйох гмерлих, на холеру гмерло 17 осиб.
– Видано уставу о громадских радах в селах. Рада била постановлюючим і надглядним органом в селі. Яцко Полянскі (1825-1879) - війт Лабови, родом з ґрибівских Полян, яко перши руснак, зостав вибрани членом Повітовой Ради в Санчи. Бив членом Повітовой Ради до 1872 р. і в роках 1878-1879. Бив він тиж в роках 1866-1872 заступцьом члена Повітового виділу. Гмер на тифус в 1879 р.
– Наши люде брали участ в войні австрияцко-пруські.
– Во Фльорінці гродилися Роман Прислопскі. Парох в Дубецку (1897-1910) і в Жеґєстові од 1910 р., настоятель Руской бурси в Санчи.
– Гнат Шеля(е)стак (1804-1878) бив професором тривіяльной школи в Мушині, а научительом тривіяльной школи в Лабові бив Михав Хомик.
– В Чирні збудувано мурувану плебанию на три покої, а в Сьляхтові деревяну плебанию.
– В Жеґєстові, здройови заклад мав 6 будинків і реставрацию.
– В Криници збудувано деревяни купальни будинок, звани Лазєнкі Мінеральне. Били в ним м.ін. 82 ванни.

1876 – Перши потяги преїхали на трасі Тарнив - Струже - Ґрибів - Санч - Мушина - Лелюхів. З народнього преказу знатя, же тота колея мала преходити не ґрибівскима серпентинами, а без Фльорінку, Бовцарйову, Богушу і Крільову Руску. Італийски муляре, котри будували мости під колейову ленію Тарнив - Санч - Мушина - Кошиці, робили тиж при будові церкви во Фльорінці.
– Початок найвекшого розвою здройовиска в Жеґєстові. Тот розвій тривав до 1888 р. В тим часі збудувано нови пенсйонати, аптику і пекарню. Число госьців ся потроїло, а число покоїв зросло до 300. Єдноразово можна било прияти 700 осиб.
– Виконано поліхромію в олтари церкви в Злоцким.
– В ґімназиї в Санчи, на кінец шкільного року, било 274 школярив поляків, 20 русинив і 13 жидив. Єдним з професорив ґімназиї бив греко-католик Іван Черкавскі, женати з Елеонором, дівком о. Антония Константиновича. В тим шкільним році, о. Осиф Ломницкі, парох з Мацьови, вчили гин греко- -католицкой літургіки. Бив то предмет надобовязковой науки. Вчено го годину на тижден.
– Демко Савчак (гр. в 1847 р., в Новівси) зробив докторат з права. За інчим жерелом било то в 1875 р.

1886 – Розпочато будову церкви в Ізбах. В Криници збудувано мурувану, єдноплянтрову плебанию, будинок на 11 покоїв і 2 кухні; в 1941 р. било гин 12 люксусових покоїв, водотяг і електричне сьвітло.
– По безпотомной смерти Фердинанда Гоша, давни королівски добра в селі Бовцарйова, котрих Гоши били гластителями од 1820 р., купили мешканці села.
– В Мушинці научительом бив Онуфрий Нестерак.
– В Нових лазеньках, в Жеґєстові впроваджено систем огриваня води паром, в ваннах з подвійнима днами.

1896 – В Санчи били вибори до повітовой ради в хлопскі курії. Вшитки 12 мандатив взяли прихильники, першой на польских землях, хлопской політичной організациї то єст ЗСХ (Związek Stronnictwa Chłopskiego). Єдним з них бив руснак Козма Мерена з Розтоки. Бив він радним до 1905 р.
– В Лелюхові гродився Ксандер Вислоцкі? країнскі громадскі і політични діятель. Сотник Армії УНР. Знищени през совітив в 1941 р. Його старши брат Ваньо бив писательом, хорунжим Армій УНР і чотаром УГА.
– Гластительом жеґєстовского здройовиска зостав Уліян Криницкі, випускник Львівской політехніки. В році 1906 жеґєстовскє здройовиско одкупує польска спілка.
– В Порозніку научительом бив Стефан Джуґан (родом може з Чертежа), женати з Харитином Вислоцком з Лабови.

1906 – Хведір Вовк, українскі антрополог і етнограф, зробив наукову екскурсію по Лемківщині, од Щавника і Злоцкого на заході, без Ґладишив і Поляни коло Крампни, до Лупкова на сході (може аж до Стежниці). Зробив дуже знимок (предовшитким лемківских строїв), котри сут тераз в музеум в Петерсбургу.
– В Ростоці гродився Іван Хризостон Смолиньскі, син Василя, місьцьового пароха, криницкі дохтор, доктор медицини. В квітни 1947 р. зостав гарештувани през поляків. Гмер од тортур бо го міцно бито і скакано по ним так, же му пук жолудок. До шпиталя превезено го потим допіро по пару днях.
– Одновено церков в Верховні. Шематизм на рик 1909 подає, же церков одновено в 1897 р.

1916 – На фронтах сьвітовой войни згинули тиж руснаки, серед них поета Михав Нестерак, котри гродився в Мушинці в 1894 р.
– Одновено церков в Лелюхові (дах побито бляхом).
– Хоц ішла сьвітова война, то в Криници, число курортників превижшило 10 тисячив.
– В Андриївці шкільном научительком била Олена Чирняньска, дівка Івана, пароха Крільови Руской.

1926 – Во Фльорінці гродилися Ксандер Дубец, пізніжше православни владика Адам. Од 1983 р. били першим в ґісториї Премиско - санчивским владиком.
– В Бересті гродився Михав Олесневич - поета, музикант, автор книжок: «Wspomnienia wierszem malowane», «Вшитко што жиє» (збірка верши), «Dola Łemka». Лявреат нагороди ім. О. Кольберґа.
– Одновено церкви в Мілику і в Крільові Рускі.

– В Санчи гмер Василь Сас Яворскі (гр. 1854 р., Явора). Од 1901 р. діятель Західньой Лемківщини.
В 1901 р. зо своїх пінязи заснував українску бурсу в Санчи. Дав тиж пінязі на будову греко-католицкой церкви в Санчи. В 1902 р., заснував тиж в тим місті лемківскі банк, в збудуваним будинку при ул. Яґельоньскі ну 36.
– До того року в Жеґєстові Здрою нихто на замикав покоїв, бо не било випадків крадежи. Ричи найдени на дорозі чи в лісі, лемки все вертали до Заряду Здрою. Ситуация змінилася коли в 1926 р. спроваджено звонка робітників до будови Здройового Дому. Спокійни надпопрадскі закуток стався тереном биток і бреверий.
– Родина Параски і Василя Бочньовичив заложила в Ставиши на середині села велькі склеп (живностьови і промислови товари), господу і пункт купна рильних і молочних продуктив, живини і т.п. До Криниці вивозили: масло, сири, лемківску бриндзю, яйця, дріб, малини, яфири, гриби, орихи. На ярмаках в Ґрибові і Горлицях продавали купцям з Підкарпатя коні, уці, пацята. Бочньовичи помагали старшим людьом і бідним родинам. Ведіня бизнесу скінчилося в 1945 р.

1936 – Збудувано православну деревяну церков сьвв. Козми і Даміяна в Перунці. Церков архітектуром навязувала до бойківских церкви.
– Заснувано монастир оо. Студитив во Фльорінці. Било в ним 4 монахів. Зачав розвиватися греко-католицкі хор, яким руководили Михаїл Ціпкін - студит, диякон.
– Зробено поліхромію в греко-католицкі церкви в Сьніници.
– Гмерли Василь Масцюх, Апостольскі Адміністратор Лемківщини.
– В Лосім одбилося торжество з нагоди 75-літя смерти Тараса Шевченка. Лев Кобаній з Лосього достав кару 100 зл, од польской адміністрациї, за розношиня часопису „Христос Наша Сила».
– Декретом варшавского митрополити Діонісія установено, для зміцніня православя, організуваня шторик в Сьніници, специяльно урочистих набоженств з участьом кількох духовних, в сьвята: Першой Матки Біжи, Вздвига, Покрови.
– Візитация владики Симеона в Ізбах.
– На Лемківщині научителів преношено головні в роках 1936-1937. В місце наших научителів давано поляків. Наприклад в селі Сьніниця вчив Michał Obrzut, поляк з Біли Низьньой. Вчив по польски. Бив поручником. Змобілізувано го во вересни 1939 р. Втюк росиякам, не дався вивезти до Катиня. В Сьніници преховувався цілу войну на прибудові, в Петра Ставиского.
– По шесьцьох роках закінчено комасацию землі в Полянах.
– В Жеґєстові (на так звани „Лопаті", то єст на високим берегу Попраду) в домі Товариства «Перемиська єпархіяльна поміч» працували три молоди сестри Служебниці.
– В Мушині бив дім товариства „Взаїмна Поміч Українського Вчительства".
– В Сладістим заснувано кружок „Відродження", основником бив Іван Ковей, але староство заборонило заснуваня кружка.
– В Криници гродився Штефан Криницкі, дохтір - хірург, діятель лемківской культури в Україні. Гмер 19.01.2026 р.

1946 – Закінчено преселіня руснаків до радянской України.
– В Новівси гродилася Антоніна Слота, авторка верши.

Важніжши жерела:

1. Almanach Muszyny 1996, Muszyna 1996
2. Almanach Muszyny 1997, Muszyna 1997
3. Archiwum Państwowe w Przemyślu, zespół Archiwum Greckokatolickiego Biskupstwa w Przemyślu, zespół Apostolska Administracja Łemkowszczyzny
4. D. Blazejowskyj, Historical Šematism of the Eparchy of Peremyšl including the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828 - 1939), Lviv 1995
5. http://www.slownik.ihpan.edu.pl
6. Двотижневик «Наш Лемко» 1934 - 1939, вибрана публіцистика, зібрали О. Маслей, В. Пилипович, Gorlice 2004
7. R. Dubec, Z dziejów parafii prawosławnych na Łemkowszczyźnie w okresie międzywojennym, Gorlice 2011
8. Книга Білцаревы, ред. П. Трохановскій, Креница-Ґорлиці-Білцарева 2017
9. І. Красовський, Діячі науки і культури Лемківщини, Торонто-Львів 2000
10. Лемківскій календар 1996, ред. П. Трохановскій, Ліґниця-Креница 1996
11. Łemkowie w historii i kulturze Karpat, cz. pierwsza, red. J. Czajkowski, Sanok 1995
12. Polska Sztuka Ludowa rok 1985 nr 3-4, red. nacz. A. Jackowski, Warszawa 1985
13. Rocznik Sądecki t. IX - r. 1968, pod red. M. Nowaka, Nowy Sącz 1968
14. Rocznik Sądecki t. XII - r. 1971, Nowy Sącz 1971
15. A. Saładiak, Pamiątki i zabytki kultury ukraińskiej w Polsce, Warszawa 1993
16. Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos graeco-cathol. Premisliensis pro Anno Domini MDCCCXLVII, Premislie 1847
17. Схиматізмъ Всего Клира руского - католического Богомъ спасемои Епархіи Перемышльской, на годъ от рожд. Хр. 1879, Перемышль 1879
18. M. Trochanowski, Słownik polsko-zachodniołemkowski Słownyk polsko-zachidn'olemkiwski, Przemyśl 2019
19. Є. Турчин, Словник села Тилич на Лемківщині, Львів 2011
20. Шематизмъ Всего Клира греко-католического Епархій соєдиненыхъ Перемыскои, Самборскои и Сяноцкои на рокъ водъ рожд. Хр. 1909, Перемышль 1908
21. Шематизм Греко-Католицкого Духовеньства Апостольскої Адміністрації Лемковщини, Львів 1936
22. А. Ядловський, Історія села Кам'яна, Івано-Франківськ 2005

Михав Трохановскі

Посмертна згадка

Левко Довгович

5 грудня 2025 рока в Кошицях помер Леонтин (Левко) Довгович, в'язень радянских лагерів, культурний діяч, хормейстер, пластун, голова Європейского Конгресу Українців в роках 1995-2005.

Левко Довгович народився 29 вересня 1935 рока в Ужгороді, в родині греко-католицкого священика. Його батько втік до Чехословаччини перед комуністичнима реперсіями в році 1944. Старша сестра Левка приєдналася до вітця в році 1946, сам Левко залишився з матір'ю і рештом родини в Радянским Союзі. В повоєнних роках бив учасником дисиденцкого руху, зачав свою активніст од розклияня листівок з гаслами: «Смерть Сталіну!» і «Смерть комунізму!». Вперше заарештуваний в 1950 році, коли йому било лем 15 років, засуджений на 10 років таборів. 12 липня 1952 втік з Гулагу в архангельскій області тунелом, який сам викопав. На свободі пробув лем 5 дни, засудили го на дальших 10 років. По смерти Сталіна в році 1953 Левко Довгович бив єдним з організаторів повстаня в'язнів в таборі Рудник в місті Воркута. Повстаня, яке тирвало 11 днів, принесло Довговичови засудженя на розстріляня, потім замінене на 10 років ув'язненя.

З таборів звільнений в 1956 році завдяки допомозі мешканців Ужгорода, в тім же році напівлегально переїхав до свого няня в Чехословаччину. В роках 1957-1963 диригував Українським хором в місті Прага, потім в роках 1963-1965 бив хормайстром Піддуклянського українського народного ансамблю (ПУНА, гнеска ПУЛЬС). Засновав і зачав керувати молодіжним ансамбльом «Весна», українским мішаним хором «Ластівка» і греко-католицким церковним хором.

В роках 1971-1986 в зв'язку з забороном діяльности Довговича на ниві культури працював як будівельник. Од 1991 обираний головом Крайовой старшини Пласту Словаччини. В роках 1997-2007 голова Європейского Конгресу Українців.
Похоронні богослужіня мали місце 11 грудня о годині 9:00 в греко-католицким соборі в Кошицях.
Родина попросила шитких виповнити прохання помершого: «Не купляйте квіти – ті гроші передайте в Україну для боротьби з Москвою!!!»

Вічная пам'ять!

веце про Левка Довговича читайте на сторінці ЕСУ – посилання за к'юар-кодом

Бл. памя'ті Мирослава Фелікс (1946-2026)

З глибоким жалем та сумом повідомляємо вам, що 30 січня 2026 року померла Мирослава Фелікс, з роду Євусяк, народжена 8 листопада 1946 року.

Пані Мирослава була героїнею фільму «Вишиванка», створеного Об'єднанням лемків у рамках серї « Лемки це ми», у якому вона засвідчила своє життя, ідентичність та відданість свої лемківській спадщині. Випискниця Економічного технікуму в Горлицях, вона багато років працювала головним бухгалтером Надлісництва в Лоси, визнана як надійна, відповідальна та віддана людина. Вона була мешканкою Лоси; тісно пов'язана з місцевою громадою, греко-католичка, була вірною традиціям і цінностям, засвоєним у родинному домі.

Її смерт – болісна втрата для її родини, близьких та всієї лемківської громади. Ми пам'ятатимемо її як скромну, добру людину, глибоко вкорінену в культурі, частиною та свідком якої вона була.

Висловлюємо щирі співчуття її родині та близьким.

Головна управа ОЛ

«Лемко я си, лемко, в Криниці-м ся родив»

Юж веце не почуєме слів той пісні у виконанні єй автора. 19 січня 2026 рока відійшов за обрій Штефан Криницкий — нестор лемків в Україні, авторитет і приклад для багатьох поза єй межами.

Штефан Криницкий народився 15 січня 1936 рока в лемківским містечку Криниця. Бив дев'ятом дітином своїх родичів. Травень 1945 рока приніс примусове вигнаня з рідной земли. Малий Штефан з цілом родином опинився в радянскій Україні. Там, не забиваючи на рідну землю, Штефан зачав будувати своє житя. Закінчив фельдшерську школу, потім медичний інститут, што дозволило му зачати працю як хірург-травматолог. Од 1967 рока працював 45 років в Станіславским медичним інституті — як асистент, викладач і голова кафедри. В інституті бив єдним з небагатьох працівників, яки николи не належали до КПРС (Комуністична партія Радянского Союзу).

Од 1991 рока, коли то Україна стала свобідном і незалежном державом, активно зачав працю на ниві лемківской культури, історії і політики. Засновав лемківский хор «Бескид», в роках 1991-2016 головував Івано-Франківській обласній організації «Лемківщина». В 2001 році став заступником голови новоствореной Всеукраїнського товариства «Лемківщина». В рамці діяльности товариства, разом з покійним Олександром Венгриновичом (тіж родом з Криниці) став автором першого законопроєкту «Про визнання депортованими етнічних українців, евакуйованих з Польщі в 1944-1946 рр.».

Рідна земля жила тіж в статтях і дописах Штефана Криницкого, печатаних в українских і закордонних книгах і газетах, в тим числі і в «Ватрі» і «Нашому Слові». Знав як важливе є творіня лемківской культури і зберіганя єй для дальших поколінь, зато все намагався приїжджати на лемківски фестивалі, посеред яких найближчі його серцю били Лемківска ватра в Ждині і «Дзвони Лемківщини» в місті Монастириська.

Вічная Йому пам'ять!

Марко Ґиба 1962-2026

6 березня 2026 рока у Кракові помер Марко Ґиба, син Івана і Марії з роду Михаляків, вірний патріот нашой земли і народу, няньо члена головной управи ОЛ Луки Ґиби. Дружині Лідії, сину Луці і цілій родині Покійного висловлюєме найщиріши співчуття

Головна управа ОЛ

Адаму Вєв'юрці

На прощання

Адаме

Зас хмари потемніли,
На землю впав туман
Думав єм що то злий сон
Недобре слово вірвалося
І дзвін жалібно засковичав
Поміж долинами.
Сон відійшов,
А Ти вибрався
Небесні ватри запалювати.

Адаме

Занадто скоро друже наш,
Мали зме іщи дуже помріяти
Там, у Новівсі, забіліло снігом,
Ялиці схилилися,
А наші мрії засипав біль
По тобі

Адаме

Згорни Щавничан, Новівсян,
Сядьте при Небесній ватрі
І на Ждиню поглядайте
Радійте і виглядайте за нами
Даколи ся спіткаме
Ідемо за вами.

До побачиння
Адаме
До позарани

Вічная Тобі пам'ять

Олександр Маслей

Адам Вєв'юрка - акровірш

А стільки нездійснених мрій
Дорогами Карпат ходило
А ти йшов з ними бо був свій
Мрії були тобі кадилом

Весна чи літо чи зима
Єднали тебе з тим що рідне
Вів нашу молодь до вікна
Юність ти дарував і гідність
Родив в них батьківське знання
Крадене через покоління
А нині тебе вже нема...
04.12.2025р.

Про Адама в тавтограмі

В малій далекій Україні
В столиці лемків в чужині
Вмирає Адам. Сум в родині
Все таки Він в Лемківщині
В серцях жив буде не лиш нині.

Він ніколи не стояв в тіні
Він для своїх співав пісні
Він ватру запалював в Ждині
В Лігниці знають Його всі.
Великий Ти в Об'єднанні.
Відомий всім в Стоваришині.
05.12.2025р.

Адамови спогад

був єс тим, який єднав своїх зі своїми.
чи то було в горах чи тут на чужині.
всі тя шанували й шанують до нині
бо-с творив для люди єдности килими.
гнеска ти напевно в Бога на гостині.
з сумом тя лемківска Лігниця відводит.
знаме ти був сином велького народу
яий жив і буде жив при Україні ...
06.12.2025р.

Василь Шляхтич

Лемківска Ватра
Ждиня

Łemkowska Watra
Zdynia

Центр культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля и Олександра Куриллів
www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківской культури "Лемківска ватра"
Ждиня, 17-19 липня 2026 р.
www.watrazdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківска освітня фундація ім. І. Криницкого
http://lemkoeducationfound.is-great.org

Радіо „Кермеш" Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня" Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківска сторінка" www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко" www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниці ім. Б.І. Антонича - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі ім. М. Шашкевича - www.szaszk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківских об'єднань - www.sfulo.com

Фундація «НОВИЦЯ» -
www.nowycia.pl/uk/fundacjanowycia-ua/

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Мартинишин Петро	Варшава	200 зол
Білас Іван	Ліпкі Вєлькє	150 зол
Сокач Іван	Канада	200 зол
Шафран Михайло	Зелена Гора	417 зол

Сердечно дякуємо всім, які нам допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ** Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ
Ціна одного примірника 5 зол.+5,6 зол. поштовой оплати в Польщі.
Річна передплата 4x5 зол. + 22,4 зол. (кошти пересилки)= 42,40 зол.

Від закордонної пересилки однієї «Ватри» поштова оплата – 16 зол.
Річна закордонна предплата 4x5 зол. + 64 зол.(кошти пересилки) = 84 зол.

Передплату замовляти за адресою Редакції.
Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Видає / Wydaje
ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

Кольпортер на Україну – Марта Бенькевич-Бойко

Редагує колегія
Анна БУКОВСКА головний редактор, Магдалена МАЄР дизайн, Володимир СУХАНИЧ, Еміль ГОЙСАК, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК, Анна БАРНАТ, Кир Аркадій ТРОХАНІВСКИЙ.

Технічне оформлення
Drukarnia „Kwadrat" Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW DOTACJI MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH i ADMINISTRACJI

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.
Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Лемки з Криниці з колядою в Пряшові (Словаччина)

В п'ятницю 2 січня 2026 р. хор «Благовіст» з греко-католицкой парафії з Криниці взяв участь в колядуванні в соборі св. Івана Хрестителя в Пряшові на Словаччині.

До собору в Пряшові на запрошиня владики Йони Максима – митрополита Словацкой Греко-Католицкой Церкви, з'їхалися тіж місцеви колядники, хор з України і наш лемківский хор з Криниці. То барз велике виріжниня для греко-католицкой парафії в Криниці. Хор з Криниці заспівав п'ять коляд, а єдном з них била коляда «Народився Бог на санях в лемківським містечку Дуклі». Хор бив дуже тепло прийнятий, чого доказом били довги і гарячи оплески.

Колядування розпочав владика Йона Максим, який спільно з о. Марком Дурляком – протосинкельом пряшівской архиєпархії, заспівали коляду і тропар Різдва Христового – «Рождество Твоє Христе Боже наш». Видно, же в Пряшові традиційом є, же владика Йона Максим починає коляду і вшитки того очікували. Після виступу бив час на спільну знимку з владиком Йоною при барз оргінальній іконі, на якій представлено жителів Карпат- лемків, бойків і гуцулів з їх характерними для краєвиду Церквами.

Ради зме виступували в пряшівским соборі з іншима колядниками. То велика приємність об'єднатися в такій розспіваній групі колядників і віншувати собі вшиткого найліпшого в Новім Році. Маме надію поїхати до Пряшова о рік. Дякуєме вшитким, яки помогли нам заколядувати в Пряшові, а організаторам - за запрошиня.

Єва Святківска

ЛЕМКІВЩИНА ОКОМ ДІТИНИ

КАТЕГОРІЯ I
КЛАСИ 0 - III

ДІМ МОЇХ ПРЕДКІВ НА ЛЕМКОВИНІ

КАТЕГОРІЯ II
КЛАСИ IV - VIII

ЛЕМКОВИНА - ДІМ РІЗНИХ КУЛЬТУР

КОНКУРС ДЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ

ТЕРМІН ПРИСИЛАННЯ ПРАЦ: **15.06.2026**

РЕЗУЛЬТАТИ КОНКУРСУ: **ЖДИНЯ 19.07.2026**

ДЕТАЛІ НА
https://www.lemkounion.pl/9-edycja-2026/

ZIEDNOCZENIE ŁEMKÓW
ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ

ЛОФіК